

**AZƏRBAYCAN DÖVLƏT PEDAQOJİ UNİVERSİTETİNDƏ
TƏLƏBƏLƏRƏ İXTİSASLARI ÜZRƏ KİTABXANA İNFORMASIYA
XİDMƏTİNİN TƏŞKİLİ (2000-2015-ci illər üzrə)**

ABDULLAYEVA K.Z.

BDU, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının magistrantı
konul0322@mail.ru

Məqalədə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində 2000-2015-ci illərdə tələbələrə ixtisasları üzrə kitabxana-informasiya xidmətinin təşkilindən bəhs edilir.

Açar sözlər: Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, tələbələrə xidmət, kitabxana-informasiya xidməti, kitabxana fondu.

Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi şəraitində oxucuların dünyagörüşünün, vətənpərvərlik duyğularının formalaşmasında, mənəvi tərbiyəsinin inkişafında, əsl oxucu kimi yetkinləşməsində kitabın rolu və əhəmiyyəti böyükdür.

Müasir kitabxana bilik okeanının (kitabın) toplanıb saxlandığı, bugünkü oxucunun tez-tez müraciət etdiyi sosial təsisat olduğundan cəmiyyətin mədəni səviyyəsi həmin təsisatdan çox asılıdır.[2]

Yüksək ixtisaslı mütəxəssis hazırlığının təşkili və həyata keçirilməsində ali məktəblərin struktur bölmələri olaraq fəaliyyət göstərən ali məktəb kitabxanalarının rolu və əhəmiyyəti əvəzsizdir. Bu kitabxanalar ali məktəblərin soraq-informasiya və tədris bazaları kimi çıxış edərək, elmin inkişafında iştirak edən bütün struktur bölmələrinə yaxından kömək edirlər.

Görkəmli kitabxanaşünas alim, professor A.Xələfov haqlı olaraq qeyd edir ki, "...Kitabxanalar təkcə çoxəsrlik mədəni sərvətlərin, o cümlədən milli mədəniyyətin özülü deyil. Belə ki, kitabxanaların müəyyən tarixi dövr ərzində zərrə-zərrə toplayıb saxladığı və milyonların istifadəsinə verdiyi informasiya ehtiyatları həm də iqtisadiyyatın və siyasətin tərkib hissəsini təşkil edir. Bu da həqiqətdir ki, milli mədəniyyətimizin gələcəyi onun bugünkü inkişaf səviyyəsi ilə müəyyən edilir".[1]

Respublikamızın ən qabaqcıl dövlət ali məktəblərindən biri olan Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti geniş tədris və elmi şəbəkə quruluşuna malikdir. 90 ildən çoxdur ki, fəaliyyət göstərən bu ali pedaqoji müəssisənin elmi kitabxanası 1921-ci ilin sentyabr ayında yaradılmışdır. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin elmi kitabxanası özünün mövcud imkanları daxilində qarşısında qoyduğu vəzifələrə uyğun olaraq həm

professor-müəllim heyətinə, həm də bakalavriatura və magistratura pillələrində təhsil alan çoxsaylı tələbə-gənclərə hərtərəfli xidmət göstərir.

Məlum olduğu kimi, 2000-ci ildən başlayaraq ADPU-nun kitabxanasının genişləndirilməsi, onun maddi-texniki bazasının möhkəmlənməsi, fondunun zənginləşdirilməsi və beynəlxalq əlaqələr istiqamətində mühüm və məqsədli tədbirlər görülmüşdür. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2007-ci il aprelin 20-də imzaladığı "Azərbaycanda kitabxanaların fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması" haqqında sərəncam, "Azərbaycan Respublikasında kitabxana informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramı" bu məqsədlə həyata keçirilən tədbirlərə misal ola bilər. 2000-ci ildən başlayaraq kitabxanada kitabxana-informasiya xidmətini daha da yaxşılaşdırmaq və müasir kitabxana fondu yaratmaq istiqamətində mühüm işlər görülmüşdür.[5]

2009-cu il yanvarın 1-nə olan məlumata görə, kitabxananın fondunda 710.524 nüsxə ədəbiyyat toplanmışdır. Bu ədəbiyyatın 120 min nüsxəsini elmi, 276 min nüsxəsini tədris-pedaqoji, 21 min nüsxəsini bədii, 42.400 min nüsxəsini isə ictimai-siyasi və başqa məzmunlu ədəbiyyat təşkil edir. Kitabxananın xarici ədəbiyyat şöbəsində 7.162 nüsxə ədəbiyyat vardır. Kitabxananın vahid oxucu biletinə əsasən 9.794 nəfər oxucusu vardır ki, bunların da 7.842 nəfəri müxtəlif ixtisaslar üzrə təhsil alan tələbələrdir.[5]

Tələbələrə tədris ədəbiyyatı ilə ixtisaslaşmış oxu zalları və abonent vasitəsilə xidmət sahəsində ADPU-nun kitabxanası respublikanın digər ali məktəblərindən geri qalmır. Kitabxana ilk növbədə tədris-tərbiyə prosesinə, eləcə də kafedraların və laboratoriyaların elmi-tədqiqat işinə inamla xidmət göstərir.

XXI yüzillik kitabxanaların qarşısında çox böyük həyati əhəmiyyət kəsb edən yeni bir vəzifə-informasiya xidmətinin təşkili vəzifəsini qoymuşdur. Cəmiyyətin iqtisadi, sosial-siyasi və mədəni həyatına çox ciddi təsir göstərən informasiya xidməti-ənənəvi kitabxana xidmətindən, oxucu tələbatının daha dolğun və operativ ödənilməsi baxımından fərqlənən yeni xidmət növüdür.[3]

Tələbələrə kitabxana-informasiya xidmətini səmərəli təşkil etmək məqsədilə kitabxana müvafiq tədris ədəbiyyatını diqqətlə seçir, onu tədris fondu və ya tədris kitabxanası adlandırılan ixtisaslaşmış şöbəyə verir. Şöbə öz fəaliyyətində tədris ədəbiyyatına tələbin spesifikasiyasını nəzərə alan metodlar tətbiq edir. Tədris ədəbiyyatına tələbat tədris proqramının və planının tələblərinin dərəcəsinə uyğun irəli gəlir. Buna görə də bu ədəbiyyat hər bir fənnin keçilməsi müddətinin nəzərə alınması əsasında tələbələr arasında planlı surətdə bölüşdürülür.

2015-ci ildə elmi-texniki informasiya şöbəsi öz məlumat fondunun təkmilləşdirilməsi ilə məşğul olmuşdur. Oxucuların dövrü mətbuat materialları ilə tanış olmasına şərait yaradılmışdır. Burada həmçinin oxuculara lazım olan

hər hansı bir informasiya materiallarının surəti çıxarılıb onlara verilir. Bu ildə şöbəyə 6550 oxucu müraciət etmişdir. Onlar 780 jurnaldan və 42.000 qazetdən istifadə etmişlər. Oxucular tərəfindən seçilmiş 1.000 məqalənin surəti çıxarılıb onlara verilmişdir.

Kitabxanada tələbələrə abonementlə fərqli xidmət işinin təşkili iki prinsip - elm sahələri və oxucu kateqoriyaları prinsipləri əsasında həyata keçirilir. Texniki ədəbiyyat üzrə oxu zallarında ümumtəhsil və ümumtexniki fənlər üzrə dərsliklər və dərs vəsaitləri, elm və texnikanın bütün sahələri üzrə ensiklopediya və məlumat kitabları, yeni texniki ədəbiyyat nüsxələri, texnika üzrə dövri mətbuat toplanmışdır. Humanitar ədəbiyyat zalında dövlət qərarlarının məcumələri ictimai və iqtisadi elm kafedralarının kursları üzrə əlavə və əsas ədəbiyyat ensiklopediya və məlumat kitabları cəmləşmişdir. Bu oxu zallarında müxtəlif mövzular üzrə ədəbiyyat topluları, sərgilər təşkil edilir, seminar məşğələləri, ali məktəblərin qarşısında duran, tədris kimi elmi-tədqiqat və tərbiyə işləri üzrə müxtəlif kütləvi tədbirlər həyata keçirilir. Göründüyü kimi, ADPU-nun kitabxanasında tələbələrə kitabxana xidmətinin forma və metodları mürəkkəb və çoxsahəli olmaqla özünəməxsus xüsusiyyətlərə malikdir. [4]

ADPU-nun kitabxanasında xüsusi oxucu qrupu kimi abituriyentlərə kitabxana xidmətinin təşkili sahəsində təcrübə son zamanlar yaradılmışdır. Kitabxana abituriyentlərə kömək məqsədi ilə ixtisas qrupları üzrə metodik vəsaitlər, test proqramları, "Abituriyent" jurnallarından ibarət xüsusi bölmə təşkil etmişdir. Demək olar ki, hər gün abituriyentlərə xidmət işinə test üzrə qəbulun ümumi qaydaları haqqında da müxtəlif məsləhətlər verilir.

Kitabxanada I kursa daxil olmuş tələbə oxucular üçün müəyyən şərait yaradılmışdır. 2015-ci ildə kitabxanaya 2.153 nəfər I kurs tələbəsi üzv olmuşdur. Tədris ilinin əvvəlində universitetə qəbul olmuş tələbələrin siyahısı fakültə dekanlıqlarından alınaraq əvvəlcədən kitabxanaya üzv edilir (2603 nəfər bakalavr, 314 nəfər magistr, 4 nəfər ixtisasdəyişmə) və bunlar ilk dəfə kitabxanaya gələndə onların kitabxana nömrəsi tələbə biletinə qeyd olunur. I kursa yenidən qəbul olunmuş tələbələr üçün ənənəvi iş formaları tətbiq olunur. Bu formalar kataloqlarla tanışlıq məqsədi güdən ekskursiyalardan, kitabxana-bibliografiya məşğələlərindən, ədəbiyyat icmalarından müxtəlif məzmunlu tədbirlərdən ibarətdir. Bu da tələbələrin kitabxanaya cəlb olunmasında az əhəmiyyət kəsb etmir.

Hesabatlara nəzər yetirdikdə görmək olar ki, universitetin əyani və qiyabi şöbələrində 2001-ci ildə 9.051 tələbə (276 nəfərini xarici tələbələr), 2002-ci ildə 9.042 tələbə (297 nəfərini xarici tələbələr), 2006-cı ildə 8280 tələbə (344 nəfərini xarici tələbələr), 2007-ci ildə 8330 tələbə (328 nəfərini xarici tələbələr), 2008-ci ildə 8139 tələbə (154 nəfərini xarici tələbələr), 2009-cu ildə 7561 tələbə (83 nəfərini xarici tələbələr), 2010-cu ildə 8048 tələbə (59

nəfərini xarici tələbələr), 2011-ci ildə 7931 tələbə (85 nəfərini xarici tələbələr), 2012-ci ildə 7973 tələbə (100 nəfərini xarici tələbələr), 2015-ci ildə 9.604 tələbə (374 nəfərini xarici tələbələr) təhsil almışdır. [5]

2008-2009-cu ilin yay sessiyası dövründə ADPU-nun abonement şöbəsi vasitəsilə humanitar elmlər üzrə tələbələrə 384.446 nüsxə, qeyri-humanitar elmlər üzrə isə 242.411 nüsxə ədəbiyyat verilmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, elm sahələri üzrə ədəbiyyatın üst-üstə hamısı 9.462 nəfər oxucuya verilmişdir.

Tələbələrin sorğularını tam və dolğun ödəmək məqsədilə Pedaqoji Universitetin kitabxanası 2006-cı ildə 1162 nüsxə ədəbiyyatı digər ali məktəb kitabxanalarındakı kitabxanalararası abonement vasitəsilə (KAA) alıb oxuculara vermişdir. [5]

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin elmi kitabxanasında tələbələrə kitabxana-informasiya xidmətinin öyrənilməsi göstərir ki, müasir dövrdə bu kitabxana öz oxucularının artan informasiya tələbatını və sorğularını ödəmək üçün müəyyən sənəd-informasiya ehtiyatlarına malik olsa da, görüləsi işlər də az deyildir. Belə ki, bu ali məktəb kitabxanasının maddi-texniki bazası son dövrdə bəzi dövlət və özəl universitetlərlə müqayisədə az inkişaf etmişdir. Oxuculara yeni informasiya texnologiyası əsasında (avtomatlaşdırılmış kitabxana-bibliografiya sistemlərinin yaradılması, kitabxananın kompyuterləşdirilməsi, surətçixarma-çoxaltma texnikası, rabitə texnikası, elektron nəşrlər və s.) xidmətin təşkili 2009-cu illərdə həyata keçirilməyə başlamışdır və bu iş o qədər də sürətlə aparılmır.

Bir çox dövlət, özəl ali məktəblərin elmi kitabxanalarında bir neçə il öncə İNTERNET qlobal informasiya şəbəkəsindən istifadə olunduğu halda, ölkəmizin təhsil ocaqları üçün müəllim kadrlar hazırlayan bu pedaqoji ali məktəbin elmi kitabxanasında oxucular əsasən ənənəvi kitabxana xidmətindən istifadə edirlər.

Şübhəsiz ki, belə bir vəziyyət Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin elmi kitabxanasının işinin səmərəliliyini azaldır və gələcək ixtisaslı kadrların hazırlanması işinə informasiya təminatını zəiflədir. Ona görə də yaxşı olardı ki, elmi kitabxananın rəhbərliyi kitabxana işinin avtomatlaşdırılması və kitabxana fondlarının tədriscən müasir informasiya daşıyıcılarına köçürülməsi, elektron mübadilə sistemlərindən (İnternetdən və s.) istifadəyə keçilməsi, yeni kitabxana-informasiya texnologiyalarından istifadənin sürətləndirilməsi məsələsini qaldırsın;

- Kitabxananın maddi-texniki bazasının zəif olması və təchizat sisteminin qənaətbəxş olmaması oxuculara yüksək səviyyəli müasir kitabxana-informasiya xidməti göstərilməsinə mane olduğundan bu məsələ təxirə salınmadan həll olunmalıdır;

- Son zamanlar kitab fondunun komplektləşdirilməsi məsələsi zəif həyata keçirildiyindən bu sahədə bəzi nöqsanlara yol verilmişdir, ona görə də bu iş qaydaya qoyulmalıdır;

- Kitabxananın kompyuterləşdirilməsi və elektron kitabxananın yaradılması prosesi sürətləndirilməlidir.

Bütün bunlarla bərabər, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin kitabxanası ali məktəbin fakültə və kafedraları ilə əlaqəni gücləndirməli, fakültələrdə kitabxananın filialları təşkil edilməli, kadr hazırlığı məsələsi optimal şəkildə həll olunmalıdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Xələfov.A.A. Kitabxana və cəmiyyət. Bakı, "Azərneşr", 2011.-348s.
2. Xələfov.A.A.Kitabxanaşünaslığın tarixi və metodologiyası. Dərslük. Bakı: "Bakı Universiteti" nəşriyyatı, 2014,-552s.
3. Xələfov.A.A. İnformasiya xidməti // "Kitabxanalar biliklər cəmiyyətində".-Bakı.-2006.- "Nurlar" Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 64s.
4. Namazova.R.M. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin kitabxanasında tələbələrə kitabxana-informasiya xidməti (1991-2010-cu illər) // "Kitabxanaşünaslıq və informasiya". Bakı.-2011, №1(4).-104-112s.
5. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin 2000-2015-ci illər üzrə hesabatları.

БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБСЛУЖИВАНИЕ СТУДЕНТОВ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКЕ АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА (2000-2015)

АБДУЛЛАЕВА К.З.

РЕЗЮМЕ

В статье был проведен анализ состояния библиотечно-информационного обслуживания для студентов в научной библиотеке Азербайджанского Государственного Педагогического Университете.

Ключевые слова: Азербайджанский Государственный Педагогический Университет, обслуживания для студентов, библиотечно-информационное обслуживание, библиотечный фонд.

LIBRARY-INFORMATION SERVICE OF THE STUDENTS IN THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE AZERBAIJAN STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY (2000-2015)

ABDULLAYEVA K.Z.

SUMMARY

This article analyzes the state of library-information service of the students in the Scientific Library of the Azerbaijan State Pedagogical University.

Key words: The Azerbaijan State Pedagogical University, service for students, library-information service, library fund.